

Stanice pokusné zemědělské.

I. Pojem.

Zemědělské stanice pokusné slouží ku šíření a prohloubení vědeckých znalostí na poli zemědělském; jich činnost slouží tudíž ku dobývání vědeckého podkladu pro jednotlivá zvláštní pole zemědělství ohledáním a zkoumáním všech zemědělství se týkajících předmětů, jako zemských plodin, hnojiv, krmiva atd.; jim tedy přísluší též jakási kontrola v jednotlivých zemědělských odvětvích, kterou má býti hospodáři umožněno, užívati jen všech oněch prostředků, jež byly v pokusných stanicích zkoušeny a za vyzkoušené pro zemědělství a působivé prohlášeny. Tyto ústavy jsou z části státní, částečně jsou zřizovány a udržovány jednotlivými zeměmi, spolky neb soukromými osobami.

II. První státní zemědělské stanice pokusné zřízeny byly v královstvích a zemích v říšské radě zastoupených v letech 1868 a 1870. Jsou to: bývalá hedvábnická pokusná stanice v Gorici, nyní proměněná ve všeobecnou zemědělsko-technickou pokusnou stanici, zemědělsko-chemická pokusná stanice ve Vídni a chemicko-fysiologická pokusná stanice pro ovocnářství a vinařství v Klosterneuburgu. Zemědělské stanice pokusné nepokračovaly tak rychle a nevyvinuly se tak stejně a v takovém rozsahu, jako vyučovací ústavy. Na základě nejvyšš. rozh. ze dne 22. listopadu 1873 byly výnosem min. orby ze dne 21. listopadu 1874 č. 142 ř. z. stanoveny, pokud se týče ústavů státních, základní rysy pro zemědělské stanice pokusné. Dle tohoto výnosu mají státní zemědělské pokusné stanice účel, dosáhnouti vědeckého podkladu pro zemědělství a to pokusy a podporováním, vládou stanovenými a dotovanými. Vedle stanic již jmenovaných jsou ještě tyto státní ústavy: zemědělsko-chemická pokusná stanice ve Splitu, stanice pro kontrolu semen ve Vídni a lesnická pokusná stanice v Mariabrunně. Stanovy pro tyto stanice vydány výnosem min. orby ze dne 21. května 1891 č. 6090, č. 1365 ř. z.

Na základě nejvyšš. rozhodnutí ze dne 26. září 1895 byl pro stanici pro kontrolu semen, patřící c. k. zemědělské společnosti ve Vídni a přecházející do správy státní, vydán výn. min. orby ze dne 29. září 1895 č. 150 ř. z. zvláštní statut; tato stanice jest jednou z nejdůležitějších; jí přidělen zvláště úkol: prováděti přísně vědecké výzkumy na poli pěstění semen a píce; má pak zvláště prozkoumávati všechny vyskytující se nemoci v tom oboru, jakož i prováděti analytická, fysiologická a mikroskopická zkoumání z rozkazu ministerstva orby neb na žádost úřadů, spolků neb soukromníků a má se slovem i tiskem starati o šíření výsledků svých výzkumů; její úkolem jest vzdělání zemědělců a pěstitelů semen v tomto oboru, udílení rad a poučení zemědělským interestentům, odborné informování ministerstva orby a jiných úřadů.

V čele státních stanic pokusných stojí pravidelně správní orgán — řídítel — s celou řadou sil pomocných (příručí, aspiranti a laboranti).

Práva a povinnosti personálu zemědělských státních pokusných stanic upraveny jsou zvláštní instrukcí; poplatky pak zvláštním tarifem. Všechny státní stanice pokusné podřízeny jsou ministerstvu orby.

Mezi neerárními pokusnými stanicemi jest jednou z nejvíce vynikajících tyrolská zemědělská pokusná stanice ve Sv. Michalu nad Adičí. Konečně tentýž účel má i spolek ku povznesení zemědělského pokusnictví

ve Vídni, založený v roce 1885; jeho činnost zabývá se hlavně zkoumáním hnojiv a pěstěním konaným s různými druhy rostlin.

Výnosem ministerstva spravedlnosti ze dne 19. července 1891 č. 11077 oznámeno soudům, že jmenované státní pokusné stanice, jakož i tyrolská pokusná stanice ve Sv. Michalu jsou dle působnosti jim vyměřené oprávněny, prováděti zkoumání a zkoušky, jež se zemědělskou a lesnickou praxí jsou ve spojitosti, a vydávati o tom vysvědčení. Poněvadž může se vyskytnouti potřeba, aby v soudních záležitostech bylo dožádáno spolupůsobení těchto ústavů v mezích působnosti jim statuty vyměřené, a při tom nutno rozhodnouti otázku, zda vysvědčení některým z těchto ústavů vystavená mají býti podrobena zákonným ustanovením o veřejných listinách, byla soudům ustanovení stanov jmenovaných stanic sem spadající oznámena.

III. Neerární zemědělské stanice pokusné jsou nyní v Čechách: v Praze (3), Lovosicích, Trutnově, Děčíně, Táboře (2), Liebwerdě, Kadani, Roudnici, Hracholuskách a Plzni; na Moravě: v Novém Jičíně a Přerově (obě při zemědělských školách); ve Slezsku: v Heřmanicích Horních a Opavě; v Haliči: v Dublanech (2) a Rudníku; v Dolních Rakousích: chemicko-technická pokusná stanice ústředního spolku pro průmysl cukrovarnický, dále pok. stanice pro pivovarnictví a sladovnictví, obě ve Vídni; v Tyrolích: ve Sv. Michalu a Feldkirchenu; ve Štýrsku: v Mariboru a Štýrském Hradci.

Stanice železniční.

I. Pojem a druhy.

Stanice nebo nádraží jsou místa na trati železniční, kde se přerušuje běh železničních prostředků provozovacích a kde často vozba železniční prostřednictvím jiných dopravních ústavů s jinými odvětvími vozby vzájemně působí. Dle důležitosti rozeznáváme stanice hlavní, střední a zastávky. Hlavní a střední stanice jsou zařízeny pro veškerou dopravu. Zastávky slouží buď jen dopravě osob neb též jen dopravě zboží. Rozeznáváme dále stanice přípojovací, t. j. takové, kde se připojují jiné tuzemské tratě železniční. Stanice takové bývají neprávem často nazývány stanicemi pohraničními, ač toto označení hodí se jen na stanice, jež leží na hranici říše a v nichž nalézá se připojení ku dráhám cizozemským.

II. Zřízení stanic.

Po schválení definitivní tratě předloží se ministerstvu železničnímu za příčinou zjištění počtu a polohy stanic a zastávek, tyto projekty: hlavní mapa vojenského ústavu zeměpisného, v níž červeně buď vyznačena trať a udána místa navržená pro stanice, jakož i stanice, jež se nalézají na tratích, po nichž se vozba provozuje, hlavní rys podélný, sbírka situačních plánů navržených stanic a zastávek (měřítko nejlépe 1:5000, nejvýš 1:2880) s udáním budov a silnic příjezdních, pokud možná v takovém rozsahu, by bylo viditelným místo a vysvětlující zpráva, ve kteréž budete — pokud nejsou stanice a zastávky projektovány na veřejných silnicích a cestách — činěny určité návrhy ve směru technickém a finančním o zřízení příjezdních silnic. Není-li zvláštních místních překážek, budtež stanice a zastávky projektovány horizontálně. Při volbě pojmenování stanic sluší užití jmén dvojitých jen tehda, je-li to nezbytným k rozeznání od stanic již stávajících; pak se odbývá další komisionelní jednání úřední týmž způsobem, jako při revisi tratě. Komise staniční vyslov se nejen o počtu